

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Маршук Юлія Сергіївна ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ВНАСЛІДОК НЕНАЛЕЖНОГО НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ: ТЯГАР ДОВЕДЕННЯ ВИНИ	606
Новиченко Михайло Юрійович МІСЦЕ КРИПТОВАЛЮТИ В СИСТЕМІ ЦИФРОВИХ ПЛАТІЖНИХ ІНСТРУМЕНТІВ	609
Оскілко Олексій Олегович ДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ВИЗНАЧЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	610
Романовський Денис Сергійович АЛІМЕНТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ (ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА ПЕРСПЕКТИВА)	613
Сухий Євген Олександрович ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПРАВА НА ЖИТЛО.....	615
Шамота Олександр Володимирович ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ.....	617
Якушев Станіслав Ігорович КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУТУ КОМПЕНСАЦІЇ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ (НА ПРИКЛАДІ ФРАНЦІЇ ТА АНГЛІЇ)	618

СЕКЦІЯ 14. ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО У СВІТЛІ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

Голубева Неллі Юріївна ДО ПИТАННЯ ПРО ПОЗБАВЛЕННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ ЩОДО ДИТИНИ, ЯКА ДОСЯГЛА ПОВНОЛІТТЯ.....	621
Андронов Ігор Володимирович БЕЗПАПЕРОВИЙ ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС	623
Бут Ілля Олександрович АЛЬТЕРНАТИВНІ ПОЗОВНІ ВИМОГИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	626
Дрогозюк Крістіна Борисівна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗМІЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ОНЛАЙН-БЛОГАХ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	628
Павлова Юлія Сергіївна ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУДОВІЙ СИСТЕМІ	630
Полуніна Ольга Олександрівна ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ СПРАВ ПРО УСИНОВЛЕННЯ: ВНУТРІШНІ ТА МІЖНАРОДНІ ВИМІРИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ.....	632
Полюк Юлія Іванівна ПОЗАСУДОВІ ПРОЦЕДУРИ ЗАХИСТУ ЯК СПОСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА.....	634
Стоянова Тетяна Анатоліївна РОЛЬ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ У СПРАВАХ ПРО ВИДАЧУ ТА ПРОДОВЖЕННЯ ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ПРИПИСУ	636
Цал-Цалко Юлія Юліївна ТИМЧАСОВИЙ ПРИХИСТОК ДИТИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	638
Яніцька Інна Анатоліївна ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЩОДО ОПИКИ ТА ПІКЛУВАННЯ НАД ДІТЬМИ. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ	640
Гончарук Анастасія Сергіївна РІВНІСТЬ СТОРІН В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ	641
Кикоть Артем Володимирович РОЛЬ УСНИХ ДОКАЗІВ У ФОРМУВАННІ СИСТЕМИ РИМСЬКОГО ПРАВА.....	644
Петренко Наталія Дмитрівна ШТРАФ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ БРАЗИЛІЇ.....	645
Привиденцев Олександр Геннадійович ОРИГІНАЛ ЕЛЕКТРОННОГО ПОВІДОМЛЕННЯ ЯК ДОКАЗ В РАМКАХ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА.....	647
Сатановська Олена Валентинівна ЕЛЕМЕНТИ ЖИТЛОВИХ ПРАВОВІДНОСИН: СУБ'ЄКТ, ОБ'ЄКТ ТА ЗМІСТ	650
Снітко Андрій Сергійович НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В РОЗВИТКУ ПРОЦЕДУРИ ОНЛАЙН ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ... ..	652

СЕКЦІЯ 15. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

Харитонов Олена Іванівна САМОЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ.....	655
---	-----

10. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник. Харків : Консум, 2001. 656 с.

11. Хортюк Н. В. Поняття та особливості військовослужбовців як суб'єктів трудового права. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Вип. 5. С. 70–75.

Ключові слова: цивільне право, цивільне законодавство, цивільно правовідносини, зобов'язання, військовослужбовці, правовий статус військовослужбовців, воєнний стан.

Keywords: civil law, civil legislation, civil legal relations, obligations, military personnel, legal status of military personnel, martial law.

Романовський Денис Сергійович

Національний університет «Одеська юридична академія»,

аспірант кафедри цивільного права, адвокат

АЛІМЕНТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ (ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА ПЕРСПЕКТИВА)

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом дало новий поштовх до реформування національного законодавства, зокрема приватного права, створено робочу групу щодо рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України, продовжується обговорення в наукових колах. З огляду на зазначене, вбачається необхідність висвітлення європейської перспективи аліментних правовідносин в контексті забезпечення прав людей похилого віку.

Відповідно до статті 51 Конституції України повнолітні діти зобов'язані піклуватися про своїх непрацездатних батьків. [1] Національним законодавством встановлено та регламентовано зобов'язання дітей утримувати своїх непрацездатних батьків, що потребують матеріальної допомоги, а також піклуватись про батьків, що досягли похилого віку. Сімейним кодексом України та Законом України “Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні” передбачено право батьків на отримання аліментів з повнолітніх дітей на підставі рішення суду [2; 3]. Сімейний кодекс України містить також зобов'язання щодо утримання інших членів сім'ї та родичів, цьому присвячена Глава 22 кодексу, регламентовано і аліментні правовідносини в даному контексті. Дані положення національного законодавства спрямовані на захист громадян похилого віку та надають законодавчі гарантії на реалізацію свого права на матеріальне забезпечення. Проте чи є необхідність у перейнятті досвіду правового регулювання подібних правовідносин із законодавства Європейського Союзу та його держав-членів.

На даний час Європейський Союз проходить тривалий шлях гармонізації сімейного права, даному процесу сприяє практика ЄСПЛ, Регламенти Ради ЄС та діяльність Комісії з європейського сімейного права (CEFL) [4, с. 172], що об'єднала науковців у галузі сімейного права з усіх держав-членів.

Комісія з європейського сімейного права сформувала п'ять збірників принципів Європейського сімейного права з окремих питань, однак жоден з них не відображає право батьків на отримання аліментів або утримання від їх дітей [5]. Висвітлення даної теми відсутнє також у збірнику «Перспективи уніфікації та гармонізації сімейного права в Європі», в якому зібрані компаративно-правові дослідження сімейного права в країнах Європи, а також перспективи його гармонізації [6]. Однак аліментні зобов'язання дітей щодо своїх батьків присутні у законодавстві переважної більшості держав-членів ЄС.

Одним із перших сучасних законодавчих актів який передбачає законодавчий обов'язок дітей утримувати своїх батьків являється Цивільний кодекс Франції (Кодекс Наполеона), який введений у дію в 1804 році та із змінами діє до теперішнього часу. Цікавою нормою вказаного

кодексу, з огляду на час його прийняття, являється зобов'язання зятя та невістки сплачувати аліменти своїм свекру та свекрусі, а онуків своїм бабі та діду. Обов'язковою умовою призначення аліментів являється доведення факту потреби в утриманні, що може проявлятися в різних формах за рішенням судді або на підставі домовленості, як то виплата певної грошової суми на постійній основі, надання харчування або оплата проживання тощо [7, art. 205, 206]. Схожим чином, але зі своїми особливостями, аліментні правовідносини представлені у цивільних кодексах Нідерландів, Бельгії, Іспанії, Люксембургу, які керувались або приймали власний кодекс натхненними Цивільним кодексом Франції.

Німецьке цивільне уложення (Цивільний кодекс) передбачає наявність аліментних зобов'язань по висхідній лінії, до прикладу зазначено, що прямі родичі зобов'язані утримувати один одного, у разі доведення факту необхідності утримання [8, art. 1601–1606]. Цивільний кодекс Литви також передбачає можливість покладення аліментного зобов'язання не тільки щодо батьків, а й баби та діда, що потребують допомоги [9, art. 205].

В національних законодавствах багатьох країн-членів ЄС наявні норми щодо аліментних зобов'язань дітей не тільки перед батьками, а й перед іншими членами сім'ї, взагалі дані правовідносини побудовані більше на взаємних зобов'язаннях членів сім'ї один перед одним. Аналогічні за своїм змістом, зі своїми особливостями, положення містить і українське законодавство, проте погоджуючись із думкою, що критерієм як ефективності, так і дієвості норм є відповідна судова практика [4, с. 171], вбачається низька кількість судових проваджень з даної категорії справ, особливо коли йде мова аліментні зобов'язання членів сім'ї. Звісно такий стан справ зумовлений як моральними засадами суспільства, так і неосвіченістю людей щодо своїх прав. Також окремої уваги заслуговує законодавча конструкція щодо стягнення аліментів із членів сім'ї та родичів, а саме не конкретизується коло даних суб'єктів аліментних зобов'язань, кого конкретно можливо віднести до членів сім'ї, а кого до родичів, деякі законодавчі акти розкривають поняття близькі родичі та члени сім'ї, близькі особи, прямі родичі тощо, але на мою думку дані дефініції повинні бути чітко унормовані, з метою неможливості їх двоякого трактування.

З огляду на вищезазначене, можливо прийти до висновку, що з метою забезпечення прав людей похилого віку в контексті аліментних правовідносин, наявна необхідність не лише у реформуванні сімейного законодавства, шляхом вибудовування працездатного та дієвого законодавчого механізму, важливим є також проведення якісної політики в частині роз'яснення людям похилого віку своїх прав, переймання досвіду країн ЄС, тому дана тема потребує більш глибокого подальшого вивчення, в тому числі в частині євроінтеграційних перспектив.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135.
3. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні : Закон України від 16.12.1993 р. № 3721-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 4. Ст. 18.
4. Менджул М. В. Реформування Сімейного кодексу України в контексті євроінтеграційних процесів (окремі аспекти) // Рекодифікація цивільного законодавства і система права України у контексті євроінтеграційних процесів : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 8–9 листоп. 2019 р.) / за заг. ред. Є. О. Харитонова. Одеса, 2019. С. 171–175. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5d35c5ea-6863-492c-9068-f6fcbcb65836e/content>.
5. Principles of European Family Law. *Commission on European Family Law*. URL: <https://ceflonline.net/principles/>

6. Perspectives for the Unification and Harmonisation of Family Law in Europe / ed. K. Boele-Woelki. Antwerp ; Oxford ; New York : Intersentia, 2003. URL: https://assets.budh.nl/open_access/fenr/boeken/perspectives_unification_harmonisation_family_law_europe.pdf

7. Code civil des Français. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/2024-03-30 (дата звернення: 30.03.2024).

8. Bürgerliches Gesetzbuch, BGB. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/index.html> (дата звернення: 30.03.2024).

9. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Žin., 2000, Nr. 74-2262; 200). URL: <https://www.infolex.lt/ta/100228> (дата звернення: 30.03.2024).

Ключові слова: Договір, цивільні правовідносини, медичні послуги, медичний контракт, пацієнтські права.

Keywords: Contract, civil legal relations, medical services, medical contract, patient rights.

Сухий Євген Олександрович

Національний університет «Одеська юридична академія»,

аспірант кафедри цивільного права

ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПРАВА НА ЖИТЛО

Кожна людина має право на житло. Достатнє (гідне) житло, як складова достатнього (гідного) рівня життя, має основоположне значення для здійснення усіх економічних, соціальних і культурних прав. Без житла здійснення багатьох інших прав, таких як право на недоторканість приватного життя, право на здоров'я, право на розвиток, може бути поставлене під загрозу. Тривалий час був поширеним підхід, відповідно до якого проблематика право на житло розглядалася здебільшого у політичній площині, а не як фундаментальне право людини, у кращому разі як соціально-економічне право, яке можна поступово реалізувати за наявності ресурсів. В останні десятиліття було досягнуто прогрес у правовій визначеності права на житло як фундаментального права як на міжнародному, регіональному, так і на національному рівнях.

Одночасно з цим спостерігається загальносвітова тенденція поглиблення житлової кризи, яка є одним з ключових чинників посилення соціально-економічної нерівності, оскільки добробут тих, хто володіє житлом, підвищується, а тих, хто не має житла, погіршується. З даними ООН майже 2 млрд. людей не мають достатнього житла, що становить приблизно 23 % від усього населення планети. Це спостерігається не лише у країнах та регіонах з низькими показниками ВВП, але й у тих, що є економічно процвітаючими, наприклад, у Європі. Так, за даними Євростату, у більшості європейських країн спостерігається негативна динаміка щодо забезпечення права на гідне житло, у тому числі країн-членів ЄС: станом на 2022 рік понад 4% населення Європи, що складає 19,2 млн. осіб, зазнавали серйозних житлових проблем, а майже 900 тис. осіб є безпритульними, що на 30 % більше, ніж у 2018 році та на 70 % ніж у 2012 році. Наприклад, у Німеччині **офіційно статус бездомних має 84 500 осіб, в Іспанії – 28 552**, що на 30 % більше, ніж у 2012 року. Нині лише Фінляндія, Данія та Австрія досягли помітного прогресу у скороченні бездомності [2]. В Україні забезпечення житлом і до 2022 року було проблемою, а військова агресія, що триває понад два роки, катастрофічно її погіршила, і щоденно, на жаль, вона ще більше загострюється. Лише за перший рік війни за приблизними оцінками збитки житлового фонду перевищують 60 млрд дол. США.

Право на житло, як невід'ємна частина прав людини, полягає у «забезпеченні найважливіших життєвих потреб у певному користуванні житлом, к суб'єктивному плані розуміються як права, що належать конкретній фізичній особі, а його реалізація передбачає не абстрактну, потенційну можливість користування житлом, а є реальним здійсненням особою прав проживання, володіння та користування конкретним житлом» [1, с. 158].